

МОЦАРТ

Вълшебната флейта

ВОЛФГАНГ АМАДЕУС МОЦАРТ

Вълшебната флейта

Регионална библиотека
"Любен Каравелов" - Русе

120000890800

Сезон 1990/1991

490911

ВОЛФГАНГ АМАДЕУС МОЦАРТ е роден на 27 януари 1755 г. в Залцбург, в семейството на музикант. Детето проявява своя гений от най-ранна възраст: на четири години учи пиано, на пет се опитва да композира, на шест изнася концерти... Бащата, Леополд Моцарт, отличен музикант, композитор и педагог, солидно подготвя сина си. Първите концерти на Моцарт, съвместно с по-голямата му сестра, преминават при изключителен успех. Навсякъде заговарят за детето чудо.

Волфганг започва да композира по време на тези концертни обиколки. На 11-годишна възраст написва първата си опера „Аполон и Хиацинт“ с латински текст. Във Виена съчинява операта „Мнимата простота“ (1768 г.) върху едноименната пиеса на Голдони. През 1769 г. младият композитор предприема концертна обиколка в Италия, където съчинява редица произведения – симфонии, концерти. Най-значителната му творба от този период е операта серия „Митридат, цар понтийски“, поставена от Миланския оперен театър и дирижирана от автора. В Милано Моцарт учи композиция при известния педагог Падре Мартини. Завръща се в Залцбург (1771 г.) и наред с ежедневните задължения на придворен музикант при местния архиепископ започва интензивна композиторска дейност. Пише серенади, дивертименти, струнни квартети, сонати, симфонии, концерти. По случай ръкополагането на новия архиепископ Колоредо, Моцарт написва театрализираната серенада „Сънят на Сципион“. Следват оперите „Лучио Сила“ – осъществена в Милано, „Кралят овчар“ и прекрасната опера буфа „Мнимата градинарка“ – поставена в Мюнхен. Щастлив е животът на Волфганг като дете, но по-късно е твърде тежък. Това не сломява неговия оптимизъм, вяра и любов към хората и изкуството. Творецът съчинява за мюнхенския театър операта „Идомей“ (1780 г.), поставена с огромен успех.

След Залцбург Моцарт се установява във Виена (1781 г.). От това време датира и най-плодотворният му творчески период. През първите пет години композира операта „Отвлечане от Сарая“ (1782 г.), симфонии от 33 до 38, голям брой инструментални концерти, струнни квартети, сонати. През 1786 г. Амадеус завършва операта „Театралният директор“. Запознанството му с поета на виенския двор – италианеца Да Понте, изиграва важна роля за оперното му творчество. Върху неговите либрета Моцарт написва три от най-значителните си творби – „Сватбата на Фигаро“ (1786 г.), „Дон Жуан“ (1787 г.), „Така правят всички“ (1790 г.).

През 1786 г. композиторият създава последните си три симфонии – 39, 40 и 41, а годината 1790 е свързана със завършване на операта „Така правят всички“. Тя, за съжаление, е посрещната хладно от виенската публика. На следващата година авторът поднася нов шедевър – операта „Милосърдието на Тиг“ върху либрето на прочутия Метастазιο, но и тази творба няма успех. Последната музикално-сценична пиеса на композитора е „Вълшебната флейта“. След нея авторът съчинява само своя „Реквием“.

Моцарт умира на 4 срещу 5 декември 1791 г. във Виена.

МОЦАРТ И „ВЪЛШЕБНАТА ФЛЕЙТА“

Със своята опера Моцарт завършва развитието на австрийския зингшпил /XVIII в./ и едновременно създава предпоставки за развитие на немската романтична опера, зародила се в началото на XIX в.

Това е опера приказка, съдържаща философско-етически и хуманен смисъл, заключващ се в победата на светлината над тъмнината, на разума и доброто над суеверието и злото. Но за преодоляване на злото и достигане на идеала трябва да се премине през редица изпитания. Тази музикално-сценична творба има непосредствена връзка с виенската народна комедия. Така в оперното творчество на Моцарт, който е на върха на своето майсторство, са съхранени връзките с националния народен театър, а персонажите от приказката стават живи хора с индивидуални характери.

Освен стихията на народната самобитност в произведението се развива и друга линия — масонството /прогресивно за времето си духовно движение/. Историческата роля на масонството е изключително важна. Меринг, в своята книга „Легенда за Лесинг“, пише: „От гледище на научното историческо изследване може да се каже, че в „Беседи за масонството“ на Лесинг се смята, че най-благородна и достойна цел на човешкото развитие е идеалното масонство, което пренебрегва всички вероизповедания и проповядва любов към човека... Лесинг за първи път започва онзи възвишен поход, който предприемат великите мислители и поети на немската буржоазия, като с идеите си се издигат над немската посредственост; било е необходимо да сторят това, защото само по този начин е могла да се запази надеждата за освобождение на буржоазните класи от феодализма. Оттук идва огромната историческа роля на хуманистичните идеали във „Вълшебната флейта“. В същото време в операта има силна доза романтизъм. Романтиците са търсели поезия в приказното и приказната опера е отговаряла на техните стремежи. Всъщност операта е дело на двама фантасти; и композиторият и либретистът са били масони, и двамата добри познавачи на немския фолклор. Създаването на творбата във време, когато масоните са гонени е истинско предизвикателство спрямо правилството, демонстрация в полза на забранените идеи и пропагандирането им въпреки преследванията.

СЪДЪРЖАНИЕ

Младият принц Тамино отива на лов в гората. Там толкова се увлича, че се отделя от свитата си и попада в царството на Царицата на нощта. Залутан в дебрите, Тамино внезапно е нападат от змия. Той насочва стрелата си срещу нея, но не улучва. Уплашен, принцът побягва, но змията го настига. Обезсилен, Тамино пада в безсъзнание. Преди змията да го докосне, се появяват трите дами на Царицата на нощта и с вълшебните си копия убиват грамадното влечуго. Те с учудване разглеждат красивия момък и решават да съобщят за него на господарката си. След като дамите си отиват, Тамино идва на себе си. Той вижда убитото влечуго. В това време се приближава веселият и бърлив ловец на птици Папагено и веднага започва да се хвали, че сам е убил змията. Трите дами чуват лъжите на Папагено и решават да го накажат. Те заключват устата му с катинар, за да не може повече да лъже и същевременно го заклинат — при всяко докосване на катинара хлябът да става на камък, а виното на вода. От трите дами Тамино научава кой го е спасил и горещо им благодари. Те му показват портрета на Памина. В миг Тамино се влюбва в красивата девойка. Дамите му разкриват, че това е дъщерята на Царицата на нощта, която е била отвлечена от злия Зарастро и молят младия принц да помогне за спасяването ѝ. В действителност Зарастро е първожрец на слънчевия храм и отвлеча Памина, за да я спаси от злокобното влияние на жестока ѝ майка. Неочаквано пред Тамино се появява самата Царица на нощта, която се представя пред момъка като нещастница, загубила свидно чедо. Тя съумява да използва пламналата любов на Тамино към дъщеря ѝ и го настройва срещу „злия“ Зарастро. Тамино заявява, че е готов на всичко, за да освободи Памина. Царицата на нощта изчезва. Трите дами освобождават Папагено от клетвата, защото той трябва да тръгне с Тамино. Дамите дават на момъка вълшебна флейта, а на Папагено — чародейни звънчета, които да ги пазят от опасности. Тамино тръгва, придружен от бърбия ловец и воден от три момчета.

Памина е избягала от замъка на Зарастро, а по следите ѝ е тръгнал нейният пазач — негрът Моностатос. Слугите се радват, че девойката е избягала от техния мъчител. Но радостта им е кратка. Негрът е хванал Памина и сега я води обратно. Той заповядва на слугите да оковат девойката.

Моностатос заплашва Памина със смърт. Уплашена, тя изпада в безсъзнание. Злият негр изпъжда слугите, за да остане насаме с девойката. В това време в покоите на Памина се вмъква Папагено. Като вижда негръра, той се вцепенява от страх и иска да побегне. Не по-малко се изплашва и пазачът от странно облечения ловец на птици и сам бързо избягва. Папагено разказва на Памина кой е, защо е дошъл, а също така и за любовта на Тамино към нея. Той подканя девойката бързо да тръгне с него.

Трите момчета са довели Тамино пред храма на Зарастро. Момъкът веднага се опитва да влезе вътре, но пред принца застава Говорителят — един от жреците, който му разкрива истината за добротата и мъдростта на Зарастро. Тамино е разколебан: наистина ли Зарастро е първожрецът на любовта и мъдростта; наистина ли Царицата на нощта го е измамил. Преди да реши на чия страна е правдата, принцът, изпълнен с тревога, пита жива ли е Памина. Когато му отговарят, че е жива, той радостно изсвирва с флейтата. Папагено се обажда със своите звънчета, но двамата се разминават. Идва Папагено с Памина. Тук ги застига злобният Моностатос с робите си. Негърът заповядва да оковат и двамата бегълци, но Папагено засвирва с чародейните звънчета и настръхналите негри веднага се превръщат в кротки хорица. Тържествени фанфари възвестяват пристигането на Зарастро. Памина му признава, че е искала да избяга, защото се е страхувала от пазача. Мъдрият Зарастро оценява искреността и честността на Памина, избира нейната любов и заповядва на Моностатос да бъде строго наказан. Той отвежда Памина и нарежда двамата странници — Тамино и Папагено, да бъдат подложени на изпитание.

Жреците на слънчевото царство са се събрали на съвет. Зарастро, който вярва в нравствените качества на Тамино, предлага принцът да бъде приет сред посветените — тези, които се стремят към мъдрост и добро. Говорителят се колебае. Той не е сигурен в качествата на Тамино, защото си спомня първата среща с дръзкия момък. Обаче след настояванията на Зарастро жрецът се съгласява.

Тамино и Папагено са оставени в тъмното преддверие на храма. Двамата ги очаква първото изпитание — страшна буря. Принцът мъжествено устоява, но мълниите и гръмотевиците ужасно измъчват ловеща. Внезапно идват трите дами, които упрекуват Тамино и Папагено в измяна и със заплаха ги карат да се върнат при Царицата на нощта. Тамино е непреклонен.

Памина спи в градината. Приближава се Моностатос и отново се опитва да я спечели с ласки. Неочаквано се появява Царицата на нощта. Тя изгонва Моностатос и заклева дъщеря си да убие Зарастро. Памина е ужасена — не може да познае своята майка. Девојката остава като вкаменена, държейки ножа, който Царицата на нощта слага в ръката ѝ. Разярена от отказа на дъщеря си, я обсипва с проклетия. Отново се приближава Моностатос. Той цели със заплахи да спечели любовта на Памина. Неочаквано идва Зарастро, който веднага изпъжда наглия негр. Памина иска да оправдае майка си пред първожреца и го моли да не ѝ отмъщава. Тя постепенно започва да разбира истината в думите на мъдреца.

В друга част на храма Тамино и Папагено очакват второто изпитание. Това е мълчанието. Трите момчета донасят вълшебните им инструменти — флейтата и звънчетата, и храна. Папагено радостно се хвърля на храната, а Тамино мечтателно засвирва с флейтата. Водена от звуците на флейтата, идва Памина. Тамино обаче стои безмълвен. Тя си отива отчаяна. Зарастро изпраща и при Папагено подобно изпитание — младата и хубава Папагена.

Вълшебната флейта

Опера в две действия
Музика ВОЛФГАНГ АМАДЕУС МОЦАРТ
Либрето Емануел Шиканедер

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА

ЗАРАСТРО
ТАМИНО
ГОВОРИТЕЛ
ПЪРВИ ЖРЕЦ
ВТОРИ ЖРЕЦ
ЦАРИЦАТА НА НОЩТА
ПАМИНА, нейна дъщеря

ПЪРВА ДАМА НА ЦАРИЦАТА НА НОЩТА
ВТОРА ДАМА НА ЦАРИЦАТА НА НОЩТА
ТРЕТА ДАМА НА ЦАРИЦАТА НА НОЩТА
ПАПАГЕНО, ловец на птици
ПАПАГЕНА
ПЪРВО МОМЧЕ
МОНОСТАТОС, негър
ПЪРВИ МЪЖ В БРОНЯ
ВТОРИ МЪЖ В БРОНЯ

Жреци, народ, свита на Зарастро.
Действието се развива в приказно царство.

Диригент-постановчик
МИЛЕН НАЧЕВ

Режисьор
ОСКАР ФИГЕРОА, гост от Швеция

Сценограф
ИВАН САВОВ

Диригент
ДЕЯН ПАВЛОВ

Хормайстор
ХРИСТО СТОЕВ
Вокален педагог
ГЕОРГИ ДЕЛИГАНЕВ

Костюми
ЛИДИЯ КЪРКЕЛАНОВА
Асистент на режисьора
АННА АНГЕЛОВА-САРКИСЯН

Концертмайстор — Александър Ганев. Отговорен корепетитор — Милен Станев. Корепетитори — Стоил Цонев, Малина Димитрова, Нели Владимирова, Мариана Стефанова, Даниела Кюркчиева, Емилиан Акимов. Главен инспициент — Людмила Стефанова. Инспициент — Мария Чупулига. Суфльор — Петя Иванова.

Щом я вижда, ловецът на птици се влюбва . Завладят от нейната красота, той забравя всичко и заговаря — не издържа изпитанието.

Предстои главното изпитание на Тамино. Памина е доведена от Зарастро да се сбoguва с принца. Тя се безпокои за неговата участ, но Зарастро ѝ внушава смелост. Жреците отвеждат Тамино. Папагено се отказва от изпитанието и си мечтае за Папагена. Тя идва, но в образа на старица. Увлечена от разказите на Папагено, девойката се показва в истинския си облик, но Папагено още не я заслужава.

Памина е в отчаяние от мълчанието на любимия си и иска да се самоубие. Появяват се трите момчета, които ѝ отнемат ножа и я убеждават, че Тамино я обича.

Дошло е време за главното изпитание. Тамино трябва да премине през вода и огън. Двама мъже, облечени в брони, отварят вратите на храма, през който той трябва да влезе. Към принца се спуска Памина. Тя иска да бъде заедно с него по време на изпитанието. Тамино засвирва с флейтата и под нейните звуци двамата успешно преминават.

Тамино и Памина са преминали щастливо през огъня и водата и тръгват към храма, където ги чака Зарастро, за да ги въведе при посветените в мъдростта и доброто.

Папагено не може да се помири със загубата на Папагена. Изпаднал в отчаяние, той търси въже, за да се обеси. Не може да живее без нея. Трите момчета му напомнят за чародейните звънчета. Ловецът на птици засвирва и Папагена пристига.

Царицата на нощта, трите дами и Моностратос, който им е станал съюзник са с намерение да убият Зарастро. Злият негър е изменил на своя предишен повелител, защото Царицата на нощта е обещала да му даде дъщеря си за жена. Преди да изпълнят решението си, заговорниците са сразени от силите на доброто и потъват във вечния огън.

В храма на мъдростта и доброто се събират жреците, за да приемат Тамино и Памина. Сред ликуващите хора от царството на Зарастро, двамата влизат в слънчевия храм.

„Какви божествени красоти лъхат от народните песни до възвишените химни на това произведение! Изглежда, че най-хубавото от всички най-благородни цветове на изкуството се е обединило и спляло тук в един единствен цвят. Каква непринудена и заедно с това благородна народна самобитност.“

Вагнер

„Събраният от стотици места текст на „Вълшебната флейта“ представлява пирамида от благородни, тайнствени и чудни идеи, корените на които водят към светогледа на далечни и чужди култури. Пъстро украсената обвивка на многообразното символично ядро е работа на Шиканедер, човек, зад чиято надутост се крие истински немски начин на работа. И не само в музиката на Моцарт, а и в многократно нападения текст е вложен нравът и хуморът на двама фантасти.“

Шуриг

„За да разберем ценността на това оперно либрето, необходимо е да бъдем по-образовани, отколкото за да го отречем... Докато масата зрители намира удоволствие в изобразяването, то от посветените не ще се скрие висшият смисъл.“

Гьоте

„Дълбока символика има в това, че „Вълшебната флейта“ е видяла светлините на рампата не на някоя от големите придворни аристократични сцени, а на народния театър „Ан дер Вин“. Още от началото тя се обръща не към „познавачите и любителите“, а към значително по-широкото общество, което не е владеело привилегиата да разбира изкуството. По такъв начин нейният създател се е проявил в края на живота си като човек, обхванат от онова могъщо движение на духа, което две години по-рано бе намерило своя най-ярък израз във Френската революция.“

Аберт

„Дълбокият философски смисъл на „Вълшебната флейта“ е коренно немски и в никоя друга страна дори не биха се осмелили да опитат да изразят със средствата на операта толкова много мистика и такъв могъщ свят от идеи.“

Дент

„Това беше първото високо музикалнодраматично постижение в духа на XIX век. Може би най-значителното.“

Паумгартнер

„Вълшебната флейта“ е един от завършващите върхове, сякаш предсмъртно ясновидство и извисяване над целия живот, *sittta sitttagut*, синтез на синтезите, космос и реален живот, всеобщност и жизнелюбие, философия и жив, реален народ, най-широки народни маси, идеяност и естетическо упоение. Операта съдържа висше обобщение и реална психология на живи хора, символи и конкретни характери.“

Мерсман

„ВЪЛШЕБНАТА ФЛЕЙТА“

Операта „Вълшебната флейта“ е създадена в годината на Моцартовата смърт. Либретист на творбата е Емануел Шиканедер (1748–1812), известен за времето си като драматичен актьор, режисьор, певец, автор на пиеси, импресарио, театрален директор и пр. През 1791 г. той става директор на прочутия виенски театър „Ан дер Вин“ и като такъв възлага на композитора да напише опера върху негово либрето (познава добре Моцарт още от Залцбург и цени таланта му). За сюжет на операта Шиканедер избира приказната поема „Лулу или Вълшебната флейта“ от книгата на Виланд „Джинистан“. Амадеус остава доволен от либретото не само защото е на немски език, но и защото е по тогавашния вкус на публиката — приказен сюжет с чести смени на лирични и комични сцени, епизоди, наситени със символизъм, тайнствени образи и др.

След като Моцарт създава твърде много от музиката, се налага Шиканедер да преработи либретото поради факта, че предстои премиера на подобна приказна опера в друг виенски театър. И наистина конкуренцията е твърде голяма в лицето на Венцел Мюлер, който пише опера също по сюжет на Виланд и близка по съдържание на „Вълшебната флейта“. При преработката Шиканедер използва някои мотиви и от фантастичната поема на абат Терасон „Сетос“. В новото либрето са направени редица изменения, въведени са нови герои, някои отрицателни стават положителни и обратно.

Това в известна степен затруднява Моцарт, тъй като променените герои трябва да получат нови характеристики.

Операта е завършена през септември 1791 г. и е представена на 30 септември същата година във Виена под диригентството на композитора. Успехът е голям.

ОСКАР ФИГЕРОА е роден в Буенос Айрес, Аржентина. Учи пиано в консерваторията в родния си град, а в университета — изкуства. От 20 години е изтъкнат музикален критик с утвърдено име във всички известни ежедневници в Буенос Айрес. Режиьорската си дейност започва в Чикаго като асистент на Вирджини Пуекер и по-късно — асистент на Ернст Пьокен от Дюселдорф. Своята специализация като режисьор завършва при Валтер Фелзенщайн в „Комише опер“ — Берлин. Постановъчният му дебют е „Севилският бръснар“ от Паезиело в театър „Колон“. О. Фигероа работи дълги години на сцената на този театър като поставя всичко в оригинал — „Евгений Онегин“ от Чайковски, „Похожденията на безпътния“ от Стравински, „Децата и вълшебствата“ от Равел, „Андре Шение“ от Джордано — в тази опера за първи път работи с голямата българска певица Гена Димитрова, „Прилепът“, „Сватбата на Фигаро“ и др.

За откриване на новата опера в Бразилия е поканен за артистичен и технически директор. Тук О. Фигероа поставя „Отело“, „Тоска“, „Турандот“ и др. В качеството си на директор кани за гост-режисьор Франко Дзефирели.

Следват години на преподавателска работа по сценично майсторство в Италия, Франция, Марсилия, а понастоящем — в Швеция, където оглавява оперна студия за специализация на студенти в Кралската академия.

СЪТРУДНИЦИ НА ПОСТАНОВКАТА

Заместник-директор по техническата част — Съби Атанасов

Завеждащ постановъчната част — Любомир Арnaudов

Театърмайстори — Д.Дончев, Др.Цанков; завеждащ художествено осветление — П.Първанов; завеждащ светлинни ефекти — Г.Иванов; завеждащ мъжко шивашко ателие — А.Чобанова; завеждащ дамско шивашко ателие — Й.Ангелова; завеждащ перукеро-фризьорско ателие — Здр.Златева; реквизитори — Н.Дикова, Т.Чобанов; гардеробиери — Л.Владимиrowa, Д.Неделчева; завеждащ тапицерско ателие — М.Бонева; завеждащ текстило-бояджийско ателие — Г.Колев; завеждащ дърводелско ателие — Г.Георгиев; завеждащ железарско ателие — Ив.Попов; художник-изпълнители — Р.Николова, М.Цолов

Директор ЙОРДАН АТАНАСОВ

Главен художник ИВАН САВОВ

Вокален педагог ГЕОРГИ ДЕЛИГАНЕВ

Съставител на програмата — Йоанна Бакалова-Градева

Издателски център
при Министерството на културата
1504 София, ул. „Оборище“ 23А

Формат 16/70/100
Печатни коли 1
Тираж 2500

